

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені А. С. МАКАРЕНКА

Чжоу Лянлян

УДК 378.015.31:780.616.432.091]:[373.011.3-051:78]:159.923](043.3)

**МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ ТВОРЧОЇ ІНДИВІДУАЛЬНОСТІ
МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ МУЗИКИ В ПРОЦЕСІ ФОРТЕПІАННОГО
НАВЧАННЯ**

13.00.02 – теорія та методика музичного навчання

Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

Чжоу Лянлян

Суми – 2021

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано в Національному педагогічному університеті імені М. П. Драгоманова, Міністерство освіти і науки України.

Науковий керівник: доктор педагогічних наук, професор
ЩОЛОКОВА Ольга Пилипівна,
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова,
завідувач кафедри педагогіки мистецтва
і фортепіанного виконавства

Офіційні опоненти: доктор педагогічних наук, професор
МОЗГАЛЬОВА Наталія Георгіївна,
Вінницький державний педагогічний
університет імені Михайла Коцюбинського,
завідувач кафедри музикознавства,
інструментальної підготовки та хореографії;

кандидат педагогічних наук, доцент
СОФРОНІЙ Зоя Василівна
Чернівецький національний університет
імені Юрія Федьковича
доцент кафедри музики.

Захист відбудеться 29 вересня 2021 року о 13.00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 55.053.01 у Сумському державному педагогічному університеті імені А. С. Макаренка за адресою: 40002, м. Суми, вул. Роменська, 87.

З дисертацією можна ознайомитися в бібліотеці Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка (40002, м. Суми, вул. Роменська, 87).

Автореферат розіслано 27 серпня 2021 року.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

О. Г. Козлова

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність і доцільність дослідження. У сучасний період оновлення всіх сфер людської життєдіяльності інтерес до проблеми творчого розвитку зумовлюється потребою нашого суспільства в особистостях, спроможних реалізуватися протягом життя й постійно вдосконалюватись у своїй професійній діяльності. Адже суспільству потрібні яскраві, оригінальні, харизматичні й мудрі, а відтак успішні у своїх справах фахівці. Відповідно, ідеї щодо розвитку творчої особистості знаходять своє відображення в педагогічному процесі та проникають у різні сфери освітніх явищ, надаючи їм нового забарвлення.

Актуальність дослідження зумовлена тим, що сучасна система навчання студентів-музикантів у педагогічних закладах вищої освіти вимагає не тільки підготовки компетентних, але й творчих учителів, що забезпечують формування ціннісного й духовного світогляду учнівської молоді через призму музичного мистецтва. Особливо помітною стає потреба в учителях, здатних використовувати внутрішні потенційні ресурси для успішного професійного зростання. Окреслені положення задекларовано в документах України, а саме: Закони України «Про освіту» (2017) та «Про вищу освіту» (2014), Концепція «Нова українська школа» (2016) та ін. Разом із тим практика показує, що в молодих учителів музики часто переважає репродуктивне мислення, вони проводять заняття за певними шаблонами, користуючись традиційними методами навчання.

Сучасні погляди на проблему творчої індивідуальності представлені в наукових працях відомих українських і зарубіжних, зокрема китайських, учених, присвячених аналізу індивідуальної своєрідності творчої діяльності (В. Андрєєв, А. Асмолов, І. Бех, Бян Мен, Л. Виготський, Н. Вишнякова, Гуань Цзянь Хуа, В. Горова, А. Гонфельд, І. Зязюн, М. Каган, М. Кашуба, О. Отич, В. Рибак, В. Розанов, В. Роменець, В. Семиченко, С. Сисоєва, Сяо Мей, А. Хуторський та ін.). Зазначені вчені довели, що творчість як родова сутність людини завжди залишається проявом і виразом індивідуальності людини. Підкреслено, що розвиток творчої індивідуальності є ключовим елементом педагогічного процесу й вимагає перегляду, переоцінки всіх елементів освітньої системи. Результати їх досліджень дозволяють вважати формування творчої індивідуальності вчителя музики однією з важливих складових його професійного й духовного становлення.

Аналіз психолого-педагогічних і методичних досліджень виявив недостатність розроблення проблем щодо підвищення якості фортепіанного навчання майбутніх учителів музики в педагогічних ЗВО України, зокрема, формування в них творчої індивідуальності. Про це свідчать такі суперечності:

- між науково визначеною проблемою формування творчої індивідуальності та недостатністю її теоретичного обґрунтування в процесі фахового, зокрема фортепіанного навчання майбутніх учителів музики у ЗВО;
- між соціальною потребою в учителях, здатних творчо здійснювати свою професійну діяльність, та відсутністю обґрунтованої методики формування творчої індивідуальності майбутнього вчителя музики в музично-педагогічних закладах вищої освіти України;

- між наявністю об'єктивно існуючих потенційних можливостей фортепіанного навчання майбутнього вчителя музики для формування творчої індивідуальності та відсутністю визначених критеріїв і показників, її оцінювання.

Визначені суперечності, теоретична та практична значущість окресленої проблеми, а також недостатній рівень її розробки зумовили вибір теми дисертаційного дослідження: **«Методика формування творчої індивідуальності майбутнього вчителя музики в процесі фортепіанного навчання»**.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження виконано згідно з планом науково-дослідної роботи кафедри педагогіки мистецтва і фортепіанного виконавства Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова за темою «Удосконалення музично-естетичного навчання учнівської молоді в різних ланках мистецької освіти». Тему дисертації затверджено Вченою радою Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова (протокол № 12 від 25 червня 2015 р.).

Мета дослідження – розробити, теоретично обґрунтувати та експериментально перевірити методику формування творчої індивідуальності як професійної якості вчителя музики у процесі фортепіанного навчання.

Об'єкт дослідження – процес фахової підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва.

Предмет дослідження – методика формування творчої індивідуальності майбутнього вчителя музики у процесі фортепіанного навчання в закладі вищої освіти.

Відповідно до мети було визначено такі **завдання** дослідження:

1. Визначити сутність ключового поняття «творча індивідуальність учителя музики» та обґрунтувати перспективність формування означеного феномена в умовах фортепіанного навчання в закладі вищої освіти.

2. Розробити компонентну структуру творчої індивідуальності майбутнього вчителя музики.

3. Обґрунтувати організаційно-методичну модель формування творчої індивідуальності майбутнього вчителя музики в процесі фортепіанного навчання в закладі вищої освіти.

4. Здійснити педагогічну діагностику сучасного стану та рівнів сформованості творчої індивідуальності майбутнього вчителя музики в закладі вищої освіти.

5. Розробити поетапну методику формування творчої індивідуальності майбутніх учителів музики, експериментально перевірити її ефективність.

Методологічну та теоретичну основу дослідження склали положення й висновки, що стосуються:

- концептуальних положень екзистенційного, гуманно-естетичного, культурологічного та креативного підходів, а також висновків у галузі філософії та естетики щодо єдності свідомості й діяльності, потенціального й актуального в розвитку особистості, співвідношення раціонального й емоційно-чуттєвого у формуванні індивідуальних якостей (В. Андрущенко, І. Бех, І. Зязюн, І. Зимня, М. Каган, В. Кремень, Г. Меднікова, Мен-Цзі, Лі Цзехіу та ін.);

- сучасних теоретичних положень у галузі психології та педагогіки мистецтва (Т. Адорно, Е. Гуревич, Л. Дись, Л. Казанцева, В. Петрушин, М. Хоркзаймер, Г. Ципін, П. Якобсон); теорії та методики мистецької освіти (Е. Абдуллін, О. Олексюк, В. Орлов, О. Отич, Г. Падалка, О. Ростовський, О. Рудницька, О. Щербініна, О. Щолокова, а також Би Сучжи, Ге Де Юуй, Гао Цонжен, Лін Чженьган, Ши Цзюнь-бо); теорії та методики фортепіанної підготовки (Є. Ліберман, Н. Мозгальова, В. Москаленко, Г. Ципін, В. Шульгіна).

Для розв'язання поставлених завдань і досягнення мети дослідження використовувався комплекс взаємопов'язаних **методів**: *теоретичних* – аналіз, порівняння, класифікація, узагальнення філософських, психолого-педагогічних і музикознавчих джерел із проблеми дослідження; вивчення педагогічного досвіду в галузі музичного навчання з метою розкриття й конкретизації змісту та структури творчої індивідуальності студентів, визначення критеріїв і показників рівнів сформованості означеного феномену; моделювання – для обґрунтування організаційно-методичної моделі розвитку творчої індивідуальності студентів мистецьких факультетів педагогічних університетів; *емпіричних* – методи цілеспрямованого педагогічного спостереження, бесіди, анкетування, інтерв'ювання студентів і викладачів; педагогічний експеримент (констатувальний, формувальний) задля діагностики стану й визначення рівнів сформованості творчої індивідуальності студентів, експериментальної перевірки ефективності запропонованої організаційно-методичної моделі, забезпечення достовірності отриманих результатів дослідної роботи та *статистичних* – методи статистичної та математичної обробки експериментальних результатів дослідження, представлених у вигляді таблиць і рисунків із метою наочного відображення ефективності розробленої методики.

Наукова новизна отриманих результатів дослідження полягає в тому, що *вперше*: здійснено цілісне дослідження формування творчої індивідуальності майбутнього вчителя музики у процесі фортепіанного навчання. Обґрунтовано перспективність формування означеного феномена в умовах фортепіанного навчання в закладі вищої освіти. Розроблено компонентну структуру творчої індивідуальності майбутнього вчителя музики (мотиваційний, когнітивний, перцептивний, інтерактивний). Обґрунтовано організаційно-методичну модель формування творчої індивідуальності майбутнього вчителя музики у процесі фортепіанного навчання, яка складається з цільового, змістового, діяльнісного й результативного блоків. Розроблено поетапну методику формування творчої індивідуальності майбутніх учителів музики в процесі фортепіанного навчання, в основу якої покладено такі педагогічні умови: розробка й застосування у процесі фортепіанного навчання креативних технологій формування творчої індивідуальності студента; спонукання до креативної діяльності з орієнтацією на можливості творчого самовираження; забезпечення естетико-розвивального середовища в умовах музично-педагогічної освіти; упровадження різноманітних форм індивідуально-творчої роботи. Визначено критерії та показники сформованості творчої індивідуальності майбутнього вчителя музики у процесі фортепіанного навчання (мотиваційно-вольовий, когнітивно-інформаційний,

перцептивно-гностичний, інтерактивно-креативний), етапи (організаційно-інформаційний, ціннісно-орієнтований, самостійно-творчий).

Уточнено сутність ключового поняття «творча індивідуальність учителя музики»; удосконалено комплекс методів і прийомів формування творчої індивідуальності майбутнього вчителя музики в умовах фортепіанного навчання в закладі вищої освіти.

Подальшого розвитку отримали наукові підходи щодо цільової спрямованості творчої індивідуальності майбутніх учителів музики, збагачення студентів комплексом знань музично-теоретичного та прикладного характеру, активізації творчої самостійності.

Практичне значення отриманих результатів дослідження полягає в розробці та апробації методики поетапного формування творчої індивідуальності студентів у процесі фортепіанного навчання в закладах вищої освіти; можливості використовувати матеріали дослідження в педагогічних університетах України та Китаю з урахуванням національних і ментальних особливостей. Викладені в роботі методичні положення поглиблюють сучасне розуміння професійної підготовки студентів з урахуванням креативної спрямованості й можуть використовуватися для оновлення та корекції змісту таких навчальних предметів: «Музичний інструмент» (фортепіано) та «Концертмейстерський клас» та для створення навчально-методичних посібників і методичних рекомендацій з метою розвитку творчої індивідуальності студентів у процесі фортепіанного навчання.

Основні результати дисертації **впроваджено** в освітній процес Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова (довідка № 08 від 05 квітня 2019), ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського (довідка № 902/24/1 від 03 травня 2019), Центрального державного педагогічного університету імені В. Винниченка (довідка № 123-Н від 02 квітня 2019).

Апробація результатів дослідження. Основні теоретичні та практичні положення дисертації обговорювалися на наукових і науково-практичних заходах різних рівнів – *міжнародних*: III Міжнародна науково-практична конференція «Професійна мистецька освіта і художня культура: виклики ХХІ століття» (Київ, 2017), Міжнародна науково-практична конференція «Мистецький освітній простір у контексті формування сучасної парадигми освіти» (Кропивницький, 2016), Міжнародна науково-практична конференція «Гуманістичні орієнтири мистецької освіти» (Київ, 2017), XIII Міжнародна науково-методична конференція «Концептуальні проблеми модернізації сучасної системи освіти на засадах формування духовно-патріотичних цінностей студентської молоді» (Вінниця-Бар, 2016), Міжнародна науково-практична конференція «Мистецтво у нелінійному просторі» (Тернопіль, 2018), Міжнародна науково-практична конференція молодих вчених та студентів (Одеса, 2017); *Міжнародні педагогічно-мистецькі читання пам'яті професора О. П. Рудницької* (2018, Київ); *всеукраїнських*: Всеукраїнська науково-практична конференція з міжнародною участю «Актуальні проблеми мистецької підготовки майбутнього вчителя» (Вінниця, 2018), Мистецька освіта

України: європейський вектор розвитку. III мистецько-педагогічні читання пам'яті професора О. Я. Ростовського (Ніжин, 2019); на засіданнях кафедри педагогіки мистецтва і фортепіанного виконавства Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова.

Публікації. За темою дисертації вийшли друком 11 одноосібних публікацій, з яких: 5 статей у фахових виданнях України з педагогіки, 1 – у зарубіжному виданні, 5 статей апробаційного характеру.

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається з анотацій українською та англійською мовами, вступу, трьох розділів, висновків до кожного розділу, списків використаних джерел за розділами (разом 220 найменувань, з яких 14 англійською та китайською мовами), загальних висновків та додатків (на 13 сторінках). Загальний обсяг дисертації становить 216 сторінок, з них 170 сторінок основного тексту.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **вступі** подано загальну характеристику роботи, обґрунтовано актуальність досліджуваної проблеми, визначено мету, об'єкт і предмет дослідження, сформульовано завдання роботи, розкрито теоретико-методологічні засади та подано стислу характеристику використання методів дослідження, висвітлено наукову новизну та практичне значення дисертації, наведено відомості щодо апробації та впровадження результатів дослідження.

У першому розділі **«Теоретичні аспекти розвитку творчої індивідуальності майбутнього вчителя музики»** визначено сутність ключового поняття «творча індивідуальність учителя музики» та обґрунтовано перспективність формування означеного феномена в умовах фортепіанного навчання в закладі вищої освіти.

На основі філософського та історико-педагогічного аналізу творчої індивідуальності майбутнього вчителя музики встановлено, що досліджувана проблема постійно була в колі інтересів науковців різних часів. Уперше до досліджуваного поняття звернулися мислителі епохи Античності, які пов'язували індивідуальне вдосконалення людини із соціальними умовами. Мислителі намагалися зрозуміти, як впливає на людину світ мистецтва. На підставі такого світосприймання склався певний тип творчої людини, який став провідним для наступних поколінь.

З'ясовано, що аксіологічна орієнтація філософських поглядів античності підготувала підґрунтя для розквіту середньовічної філософської думки, яка, збагатившись ідеями християнства, проголосила людину космологічним і аксіологічним центром усесвіту. Злет нової, гуманістичної за своїм характером, культури, яку прийнято називати Відродженням, призвів до розуміння антропоцентричної системи світобудови, в якій «мірою усіх речей» проголошувалася людина. В ній філософи бачили найвищу цінність і мету буття. Стимулюючи евристичну спрямованість життєвого шляху, вони підкреслювали своєрідність та універсальність індивідуальності людини, її право на розвиток і збагачення творчих потенцій. Аргументовано, що найвищим взірцем епохи став ідеал *homo universale*, цілісної, гармонійно

розвиненої особистості, яка своєю діяльністю не просто задовольняє власні інтереси, а творить світ, красу, саму себе. Такі гуманістичні ідеали в епоху Відродження знайшли відображення в архітектурних спорудах Флоренції, Риму та Венеції, в образах, створених пензлем і різцем Й. Босха, С. Боттічеллі, Леонардо да Вінчі, Рафаеля, Мікеланджело, А. Дюрера, у шекспірівських характерах, ліриці Ф. Петрарки, філософських утопіях Ф. Рабле, Т. Мора, Т. Кампанели та Е. Роттердамського, були співзвучними музиці Ж. Дюпре, Дж. Палестрини та О. Лассо. Доведено, що новий світогляд знайшов також відображення в діяльності відомих на той час педагогів, які надавали важливого значення не тільки моральному, але й естетичному вихованню учнів.

У результаті узагальнення наукових джерел констатовано, що прогресивні ідеї доби Відродження продовжували свій поступальний рух у наступні часи й особливо поширились у ХХ столітті. Усвідомлюючи людинотворче значення мистецтва, видатні педагоги, музиканти та композитори (М. Дрездер, Е. Жак-Далькроз, Д. Кабалевський, З. Кодаї, М. Монтессорі, К. Орф, С. Френе та ін.) розглядали знання в галузі мистецтва й розвинені художньо-творчі вміння як можливість людини проявити свої настрої та почуття. В українській педагогіці радянського періоду ідеї використання мистецтва для формування індивідуальності особистості розвивались такими педагогами, як В. Верховинець, М. Леонтович, А. Макаренко, В. Сухомлинський, Б. Яворський та ін., які, прагнучи побудувати «школу праці, свободи й радості», вбачали одну з найголовніших умов її створення в забезпеченні єдності естетичного виховання з творчим розвитком особистості.

Встановлено, що проблема творчої індивідуальності людини стала предметом дослідження сучасних українських психологів і педагогів. При цьому творча особистість розглядається не тільки у вузькому, але й у широкому значенні. Означене стало можливим тому, що в результаті експериментальних досліджень серед різних здібностей особистості була виділена особлива – вміння народжувати незвичайні ідеї, відхилятися у мисленні від традиційних схем, швидко вирішувати проблемні ситуації. Констатовано, що така здатність отримала назву креативність, яка може проявлятися у мисленні, почуттях, спілкуванні, окремих видах діяльності, характеризувати особистість у цілому або її конкретні сторони, продукти діяльності, процес їх створення. Значний вплив на становлення сучасних поглядів щодо проблеми творчої індивідуальності мали наукові праці відомих українських і китайських учених, присвячені аналізу індивідуальної своєрідності творчої діяльності (І. Бех, Бян Мен, Н. Вишнякова, Гуань Цзянь Хуа, І. Зязюн, М. Кашуба, О. Отич, В. Рибалка, В. Роменець, В. Семиченко, С. Сисоєва, Сяо Мей та ін.). У галузі педагогіки мистецтва її розглядають такі відомі вчені, як Н. Гуральник, А. Козир, О. Отич, Г. Падалка, Л. Рапацька, О. Ростовський, О. Рудницька, О. Щолокова та ін.

Визначено, що вивчення вченими даної проблеми дозволило виділити в індивідуальності людини складові творчого потенціалу, які постійно розвиваються, удосконалюються й коригуються. До них віднесено інтелектуальну, мотиваційну, емоційну, вольову, предметно-практичну й екзистенціальну сфери

та сферу саморегуляції. З означеними сферами тісно пов'язані такі функції творчої індивідуальності, як: нестандартне реагування, зв'язувальна й розвивальна, результативно-продуктивна функції та функція релаксації. З'ясовано, що розвиток означених якостей відбувається в процесі музичного навчання, при цьому музична освіченість залежить не тільки від кількості отриманих знань, але й від рівня індивідуальної культури студента, його здатності орієнтуватися в нестандартних ситуаціях. Тобто музична освіченість у сучасному розумінні передбачає наявність гнучкого проективно-орієнтованого інтелекту, здатності особистості до позитивної комунікації, установку на соціальну відповідальність. Разом із тим вченими акцентовано увагу на тому, що посилення уваги до культуротворчого та креативного потенціалу освіти спричиняє зміну соціокультурного статусу мистецтва як процесу й результату творчості, оскільки вона найбільше позначена впливом індивідуальності та здатна ефективно впливати на розвиток останньої.

Обґрунтовано, що згідно із сучасними вимогами до професійного музично-педагогічного навчання майбутні педагоги-музиканти мають набути психологічну готовність і володіти майстерністю для педагогічної роботи, тобто не лише мати навички у виконавській діяльності, але й знання в галузі методологічних і психолого-педагогічних основ музичного мистецтва.

З'ясовано, що успішна професійна діяльність педагога-музиканта завжди спирається на розвинений індивідуально-творчий потенціал. Ціннісний аспект такої діяльності засновується на системі прийомів самовдосконалення, вільному виборі відповідних рішень, які забезпечують самореалізацію у професійній діяльності.

Доведено, що музично-педагогічна освіта може стати джерелом розвитку творчої індивідуальності студентів за певних умов формування музичного мислення, а саме: вміння мислити за допомогою звуків (В. Медушевський), розвитку інтелектуальної сфери на засадах міжпредметних зв'язків, формування мотивації учіння для досягнення успіху. Розглядаючи окреслені питання, вчені зазначають, що мислення в галузі мистецтва можна вважати системоутворювальним фактором музичної освіти, оскільки проблема її інтелектуалізації гостро стоїть як у теоретичному, так і практичному планах. При цьому розвиток інтелектуальної сфери відбувається значно інтенсивніше за умов погодження предметно узгоджених зв'язків мистецького й загальноосвітнього напрямів на всіх рівнях навчання.

Аналіз науково-теоретичних джерел та практичного досвіду дозволив виокремити такі характеристики творчої індивідуальності майбутнього вчителя музичного мистецтва: творча спрямованість (потреба у творчому самовираженні, установка на індивідуальні й суспільно значимі результати); творчі здібності (здатність до певного виду мистецької діяльності, наявність відповідних інтелектуальних і практичних знань, умінь і навичок); індивідуально-психологічна своєрідність (вольові якості, здатність до самоактуалізації, усвідомлення себе як творця матеріальних і духовних цінностей, емоційні характеристики тощо). Відповідно, творча індивідуальність учителя музики визначається потребою у творчому самовираженні, здатністю до певного виду музичної діяльності,

наявністю інтелектуальних і практичних знань, умінь і навичок, а також у визначенні досліджуваного феномена індивідуально-психологічною своєрідністю, які включають вольові якості та емоційні характеристики, установку на індивідуальний і суспільно значимий результат.

Таким чином, у розділі на основі аналізу наукових джерел із філософії та психології окреслено існуючі різноаспектні визначення та трактування понять «творчість» і «творча індивідуальність вчителя музики»; виділено провідні характеристики творчої індивідуальності вчителя музики.

У другому розділі **«Організаційно-методична модель формування творчої індивідуальності вчителя музики у процесі фортепіанного навчання в закладі вищої освіти»** висвітлено теоретичні аспекти методики формування творчої індивідуальності майбутніх педагогів-музикантів у процесі фортепіанного навчання, визначено принципи й педагогічні умови формування зазначеного феномену та розкрито зміст структурних компонентів творчої індивідуальності, методи й етапи проведення дослідно-експериментальної роботи.

Ураховуючи багатоаспектність поняття «творча індивідуальність педагога-музиканта», у дослідженні його визначено за такими позиціями: наявність стійкого й позитивного емоційно-ціннісного ставлення до музичного мистецтва; спрямованість на інноваційну діяльність, у якій переважає потреба в новизні, пошук досконалих способів музично-виконавської та просвітницької діяльності; прагнення до самореалізації та досягнення високих результатів своєї професійної діяльності; усвідомлення власної значущості, здатності зробити свій внесок у музичну педагогіку; здатність відчувати натхнення від творів мистецтва й можливість ознайомити з ними своїх учнів; гнучкість розуму, асоціативність, образність і метафоричність мислення, здатність до перекодування виконавської інтерпретації у вербальну інформацію та навпаки. Згідно з окресленими поглядами формування творчої індивідуальності майбутнього педагога-музиканта розглядається на основі екзистенційного, гуманно-естетичного, дискурсивно-інтерпретаційного, креативного й поліхудожнього підходів, оскільки саме вони, з огляду на специфіку означеного феномену, впливають на динаміку його розвитку в процесі фахового навчання.

Так, екзистенційний підхід акцентує увагу на характеристиці особистості, способах її відносин із навколишнім світом і способами буття, можливостях індивіда протистояти будь-яким формам соціальної маніпуляції та насилля. З'ясовано, що з позицій виявленого підходу творчість усе більше стає актуальною не стільки як процес і навіть діяльність, скільки як характеристика особистості. Згідно з екзистенційною позицією, шлях розвитку творчості проходить через боротьбу з різними труднощами, а обдарованість особистості розвивається тільки через їх подолання. Застосування гуманно-естетичного підходу зумовлено зростанням людського фактору в цивілізаційних процесах, визнанням естетичного начала у формуванні особистості та мотивується необхідністю протидії негативному впливові, який справляє на молоде покоління значне поширення невибагливих зразків розважального мистецтва. Висування означеного підходу на ключові позиції в теоретичному плані є цілком закономірним з огляду на перехід

до особистісно орієнтованої (гуманної) педагогіки, яка надає виняткового значення вмінню індивіда прогнозувати й контролювати свою діяльність та власне життя. Визначаючи творчий характер музично-педагогічної діяльності, важливого значення в дослідженні надано креативному підходу. Як особистісна характеристика, креативність проявляється в тому, що людина вкладає творче начало в усі види своєї діяльності. Визначено, що з позицій креативного підходу фахова діяльність педагога-музиканта є неперервною творчістю, яка проявляється у виконавській (інструментальній та вербальній) інтерпретації; у діагностичній і методичній діяльності; у комунікативній – у педагогічному спілкуванні. Констатовано, що провідними засадами такої діяльності є формування мотивації до творчості, розвиток художньо-творчої уяви, забезпечення взаємодії емоційних і раціональних факторів у навчальній діяльності, стимулювання інтуїції в процесі розв'язання творчих завдань. Аргументовано, що оскільки в розвитку творчої індивідуальності студента як майбутнього педагога важливу роль відіграє культуротворчий процес, вважаємо за потрібне вдосконалювати її з позицій культурологічного підходу. В контексті означеного підходу культура розглядається як освітній простір, у якому національний духовний досвід стає складовою світової культури. Такий підхід забезпечує панорамний і багатовимірний погляд, полісистемне розуміння сутності мистецьких явищ, а також орієнтує на збереження кращих національних і світових надбань людства, прийняття суб'єктами освітнього процесу соціокультурних норм та їх удосконалення. Доведено, що в сукупності визначені підходи забезпечують цілісний погляд на проблему формування творчої індивідуальності майбутніх педагогів-музикантів і дають змогу розглядати її, по-перше, як інваріантний етап фахового навчання студентів у мистецько-педагогічних закладах вищої освіти, а по-друге, як процес їх методичної освіченості.

Обґрунтовано принципи формування творчої індивідуальності майбутнього вчителя музики у процесі їх фортепіанної підготовки у ЗВО. Принцип забезпечення культурологічної та музикознавчої спрямованості освітнього процесу в класі фортепіано зумовлюється двома факторами: з одного боку, накопиченням широкої культурологічної інформації з метою збагачення художнього світогляду студентів, а з іншого – оволодінням майбутніми педагогами-музикантами знаннями й уміннями виконавського характеру, зокрема вміннями орієнтуватись у новому музично-інформаційному просторі для вільного та творчого оперування отриманим матеріалом. Принцип наступності художньо-творчого розвитку студентів упродовж навчання забезпечує з'ясування взаємозв'язків між різними художньо-естетичними явищами, виявлення факторів, які дають змогу системно набувати знання й розвивати власні художньо-аналітичні вміння. Принцип стимулювання власної художньо-творчої активності й самостійності передбачає, що у студентів формується потреба в саморозвитку, ознаками якого стають незалежність поведінки й суджень, уміння відмовлятися від власних попередніх думок, сприймання нових ідей, здатність знаходити й формулювати проблему, сміливість і критичність, упертість і наполегливість, уміння забезпечити регулярність розумової праці, терпимість, сприяючи їх конкурентоздатності у

професійній діяльності. Реалізація принципу особистісної естетичної значущості й активності в процесі естетичного переживання засновується на позиції, згідно з якою творча індивідуальність педагога-музиканта має яскраво виражену естетичну й етичну спрямованість і проявляється в освітньому процесі. Застосування принципу єдності потенційного й актуального в розвитку творчої індивідуальності студентів зумовлено тим, що в процесі фортепіанного навчання необхідно враховувати не тільки існуючі, але й потенціальні їхні якості, ті природні творчі здібності, які поки не проявилися. З'ясовано, що дотримання запропонованих принципів дозволяє отримувати оптимальний результат у формуванні творчої індивідуальності майбутніх педагогів-музикантів у закладі вищої освіти.

Ураховуючи, що формування творчої індивідуальності майбутнього вчителя музики належить до комплексних понять, її можна розглядати як сукупність мотиваційного, когнітивного, перцептивного й інтерактивного компонентів і представлених такими кластерами компетентностей майбутнього педагога-музиканта: професійно-мотиваційний, когнітивно-потенціальний, креативно-емоційний, рефлексивно-діяльнісний. Професійно-мотиваційний кластер характеризує рівень професійної мотивації. Він визначається усвідомленням важливості творчої складової професійної діяльності, розумінням необхідності творчого саморозвитку, намаганням удосконалювати свій творчий потенціал, демонструє інтерес до різних дисциплін навчального плану. Когнітивно-потенціальний кластер проявляється як розвинений музично-естетичний тезаурус, варіативність творчої індивідуальності у різних видах навчальної діяльності, спрямованість творчого саморозвитку (одновекторний, багатовекторний). Креативно-емоційний кластер визначає ступінь виявлення таких професійно-творчих якостей, як самостійність, ініціативність, мобільність, здатність до ризику, імпровізація, фантазування, емоційно-експресивні уявлення тощо. За допомогою рефлексивно-діялісного кластера виявляється міра здатності до рефлексії у творчому процесі, вміння керувати своїм психічним станом, подолання внутрішніх і зовнішніх перешкод, цілеспрямованість та критичність під час виконання творчих завдань. Означені компетентності розглядаються як кінцевий результат освітнього процесу, здатність студентів до продуктивної професійної діяльності.

Узагальнення викладеного матеріалу дозволяє стверджувати, що творча індивідуальність майбутнього вчителя музики є складним і багатоструктурним утворенням, яка формується в різновекторному освітньому процесі, що надає спрямованості індивідуально-творчому розвитку студентів, а ефективність означеного процесу залежить від забезпечення педагогічних умов, а саме: розробка й застосування в процесі фортепіанного навчання креативних технологій розвитку творчої індивідуальності студента; спонукання до креативної діяльності з орієнтацією на можливості творчого самовираження; забезпечення естетико-розвивального середовища в умовах музично-педагогічної освіти; упровадження різноманітних форм індивідуально-творчої роботи. Застосування означених умов забезпечується трьома групами методів: мотиваційними, пізнавальними та інтерактивними.

Формування творчої індивідуальності майбутніх педагогів-музикантів за визначеними в нашому дослідженні компонентами й педагогічними умовами відбувалося протягом трьох етапів (організаційно-інформаційний, ціннісно-орієнтований, самостійно-творчий), кожен із яких мав свою мету й завдання.

Узагальнення наукової інформації щодо формування творчої індивідуальності студентів музично-педагогічних закладів освіти у процесі фортепіанного навчання дозволило зробити висновок щодо необхідності проведення дослідно-експериментальної роботи в означеному напрямі. Відповідно, було розроблено організаційно-методичну модель формування творчої індивідуальності майбутнього вчителя музики, яка складається з цільового, змістового, діяльнісного й результативного блоків.

Цільовий блок складається з мети, завдань, наукових підходів і принципів та обґрунтованих педагогічних умов. Змістовий блок включає структурні компоненти, різноманітні форми й методи навчання. Діяльнісний блок містить критерії та показники виділених компонентів, а також етапи проведення дослідно-експериментальної роботи. Результативний блок включає групи кластерів (професійно-мотиваційний, когнітивно-потенціальний, креативно-емоційний, рефлексивно-діяльнісний) компетентностей, які розглядаються в роботі як кінцевий результат освітнього процесу, домінантою якого стала творчо розвинена індивідуальність студентів і здатність до продуктивної професійної діяльності. Схематичне зображення організаційно-методичної моделі формування творчої індивідуальності педагога-музиканта подано на рис. 1.

Отже, в системі музично-педагогічної освіти формування творчої індивідуальності студентів набуває провідного значення та поєднуються інформаційна, освітня, дослідницька та праксеологічна функції, які дозволяють організувати фахове навчання майбутніх учителів музики таким чином, щоб пролонгований розвиток їх творчої індивідуальності став каталізатором якості освіти в закладі вищої освіти.

Таким чином, у розділі визначено загальні педагогічні принципи та педагогічні умови формування творчої індивідуальності майбутніх учителів музики; обґрунтовано компонентну структуру творчих умінь майбутнього вчителя музики; визначено й систематизовано методи ефективного формування творчої індивідуальності студентів у процесі фортепіанної підготовки; розроблено організаційно-методичну модель, яка розкриває особливості формування творчої індивідуальності студентів у процесі фортепіанного навчання у ЗВО.

У третьому розділі **«Експериментальна робота з формування творчої індивідуальності майбутніх педагогів-музикантів у процесі фортепіанного навчання в закладі вищої освіти»** наведено результати педагогічного експерименту (констатувальний і формувальний етапи). Проведення констатувального етапу дозволило визначити у студентів реальний стан сформованості творчих індивідуальних якостей, визначити їх рівні з наведенням якісних і кількісних характеристик.

У результаті теоретичного аналізу проблеми дослідження, а також виокремлених структурних компонентів, які характеризують творчу

Рис. 1. Організаційно-методична модель формування творчої індивідуальності майбутнього вчителя музики у процесі фортепіанного навчання у ЗВО

індивідуальність студента, було обґрунтовано чотири групи критеріїв. Мотиваційно-вольова група відображує міру вираження особистісного ставлення студентів до музичного мистецтва та своєї професії; вмотивованість суб'єктної позиції до навчальної діяльності, міру особистісної потреби до творчого вирішення виконавських проблем. Основними показниками даної групи критеріїв визначено бажання опановувати музичне мистецтво; вміння долати труднощі у процесі вивчення музичних творів; уміння самостійно опановувати музичний матеріал і створювати на їх основі творчі проекти. Когнітивно-інформаційна група характеризує ступінь змістової наповненості музично-освітнього процесу; набуття інтегрованих мистецьких знань і виконавських умінь, необхідних для якісного відтворення музичних творів; визначає ступінь захопленості під час ознайомлення з новим музичним матеріалом. Означена група критеріїв включає показники, які виявляють здатність: накопичувати музичні знання й виконавські вміння; узагальнювати набуті й нові музично-теоретичні знання; відбирати необхідні знання та вміння для вирішення творчих завдань. Перцептивно-гностична група з'ясовує ступінь сприймання й розуміння музичних творів, здатність творчо опрацьовувати музичні твори у процесі навчання, міру вияву творчої активності в музично-викладацькій діяльності під час проведення педагогічної практики. Основними показниками даної групи критеріїв є: вияв творчого ставлення до вибору художніх засобів виразності під час створення виконавської та вербальної інтерпретації, здатність до варіативного опрацювання музичного матеріалу та вибору репертуару, спроможність до самоконтролю й самоаналізу результатів власної аналітично-виконавської діяльності. Інтерактивно-креативна група передбачає виявлення здатності налагоджувати продуктивні контакти з аудиторією під час музично-творчої діяльності. Основними показниками цієї групи виступають міра розвитку творчого мислення студентів, ступінь самостійного та творчого опрацювання музичних творів, міра застосування власного творчого досвіду у виконавській діяльності.

На основі отриманих результатів констатувального експерименту було визначено низький, середній та високий рівні сформованості творчої індивідуальності майбутніх учителів музики. Їх результати показали, що більше половини всіх студентів мають низький та середній рівні сформованості творчих якостей. Разом із тим аналіз отриманих даних показав, що студенти мають потенційні можливості набувати творчі якості в процесі фортепіанної підготовки. Розвиток творчої індивідуальності студентів стає можливим, якщо музично-педагогічний простір включає освітнє середовище та освітній процес, спрямований на всі аспекти творчої індивідуальності.

На формуальному етапі експерименту було впроваджено поетапну методику формування творчої індивідуальності майбутніх учителів музики, яка була спрямована як на їх загальний творчий розвиток, так і на вдосконалення спеціальних музично-творчих здібностей кожного студента, його особистісних якостей у процесі фортепіанного навчання. Означена методика в роботі реалізувалася шляхом організації спеціальних педагогічних впливів на розвиток пізнавальних, мотиваційно-вольових, естетико-емоційних і моральних якостей.

Її запровадження відбувалось у три етапи в реальних умовах освітнього процесу. Всі три етапи передбачали доведення можливості розвитку творчої індивідуальності майбутнього педагога-музиканта у процесі фортепіанної підготовки, а також проведення педагогічної практики з урахуванням безперервного процесу саморозвитку й самовдосконалення.

Мета першого етапу – організаційно-інформаційного – полягала в цілеспрямованому розширенні музичного тезаурусу студентів, відповідного до вимог освітньої програми, а також підвищення якості виконавських умінь шляхом варіативного застосування засобів музичної виразності. На даному етапі постійно здійснювався вплив на музичну грамотність студентів під час роботи над твором, а також формувалось вміння розрізняти та відчувати його стилістичні особливості.

Мета другого етапу – ціннісно-орієнтованого – полягала в активізації рефлексивних процесів (сприйняття власного виконання твору, усвідомлення його темпо-ритмічних особливостей і агогіки, усвідомлення власних недоліків виконання й намагання їх усунути). На означеному етапі розвивалися такі вміння: адекватно оцінити відповідність власного виконання стильовим особливостям музичного твору; вміння корегувати власні емоційні відчуття під час виконання, зосереджуватися на вирішенні творчих завдань у виконавському процесі.

Мета третього етапу – самостійно-творчого – полягала у творчому самостійному втіленні студентами виконавського задуму. На даному етапі відбувався вплив щодо формування їх компетентності в галузі музично-виконавської діяльності; здійснювався спеціальний відбір музичних творів для саморозвитку творчої індивідуальності.

На заключному етапі педагогічного експерименту було виявлено статистично достовірну динаміку зростання рівнів сформованості творчої індивідуальності студентів у процесі фортепіанного навчання за всіма визначеними критеріями. Узагальнені отримані результати демонструють позитивну динаміку, яка спостерігалася стосовно всіх рівнів формування творчої індивідуальності майбутніх учителів. Так, якщо на початку формування дослідно-експериментальної роботи високий рівень за всіма компонентами виявили відповідно 9,6 %, 12,9 %, 11,3 %, 12,0 %, то на заключному етапі вказані показники значно збільшилися – 46,2 %, 35,2 %, 40,8 %, 39,3 %. У контрольній групі показники всіх компонентів збільшилися набагато менше. Якщо на початковому етапі вони досягали відповідно 8,6 %, 12,2 %, 9,8 % і 11,0 %, то на заключному етапі їх показники утворювалися таким чином: 18,0 %, 26,6 %, 22,6 %, 15,8 % (табл. 1).

Отримані результати підтвердили ефективність запропонованої методики формування творчої індивідуальності студентів. Виявлено, що вже після першого етапу експерименту спостерігалася значне підвищення рівня мотивації студентів, їхньої зацікавленості у професійному зростанні, що позначилося на активізації їх аналітично-пізнавальної та художньо-творчої діяльності, на якості виконаних завдань, на емоційному ставленні до виконання творчих завдань і роботі над музичними творами. Доведено, що завдяки запропонованим методам

навчання та створеним педагогічним умовам відбулося поступове підвищення рівня мотиваційно-вольового й когнітивно-інформаційного компонентів, а застосування різноманітних творчих завдань і залучення студентів до різноманітних музично-творчих проєктів сприяло підвищенню рівня перцептивно-гностичного й інтерактивно-креативного компонентів.

Таблиця 1

Динаміка зміни рівнів творчої індивідуальності студентів (у відсотках)

Рівні	Діагностувальний зріз	1-й проміжний зріз	2-й проміжний зріз	3-й зріз	Зміни
Експериментальна група					
Низький	53,1	47,5	32,9	24,0	29,1
Середній	35,4	32,3	38,9	36,0	0,6
Високий	11,4	20,2	28,2	40,0	28,6
Контрольна група					
Низький	53,5	49,9	42,2	36,0	17,5
Середній	36,1	34,6	40,9	43,3	7,2
Високий	10,4	15,5	16,9	20,7	10,3

На основі використання методів математичної статистики було встановлено, що результати експериментальної роботи в КГ та ЕГ дають підстави зробити висновок, що розроблена методика формування творчої індивідуальності студентів у процесі фортепіанного навчання є ефективною та дієвою на сучасному етапі фахової підготовки майбутніх учителів музики у ЗВО.

ВИСНОВКИ

У роботі подано теоретичне узагальнення проблеми формування творчої індивідуальності та обґрунтовано новий підхід до її вирішення шляхом розробки й впровадження в освітній процес методики формування відповідної якості в майбутніх учителів музики у процесі фортепіанного навчання у ЗВО. Отримані в ході експериментального дослідження матеріали дозволили зробити такі висновки:

1. Визначено сутність ключового поняття «творча індивідуальність учителя музики» та обґрунтовано перспективність формування означеного феномена в умовах фортепіанного навчання. З'ясовано, що творча індивідуальність учителя музики є сутнісною системною якістю, яка інтегрує в собі всі компоненти людини як особистості й педагога-майстра. Виокремлено складові творчого потенціалу особистості педагога, а саме: інтелектуальну, мотиваційну, емоційну, вольову, предметно-практичну й екзистенціальну сфери, а також сферу саморегуляції. Доведено, що феномен «творча індивідуальність учителя музики» включає такі характеристики: творча спрямованість (потреба у творчому самовираженні, установка на індивідуальні й суспільно значимі результати); творчі здібності (здатність до певного виду мистецької діяльності, наявність відповідних інтелектуальних і практичних знань, умінь і навичок); індивідуально-психологічна своєрідність (вольові якості, здатність до самоактуалізації, усвідомлення себе як творця матеріальних і духовних цінностей, емоційні характеристики).

2. Розроблено компонентну структуру творчої індивідуальності майбутнього вчителя музики, яка утворює єдність мотиваційного, когнітивного, перцептивного та інтерактивного компонентів, що представлено такими

кластерами компетентностей майбутнього педагога-музиканта, а саме: професійно-мотиваційний, когнітивно-потенціальний, креативно-емоційний, рефлексивно-діяльнісний. Професійно-мотиваційний кластер характеризує рівень професійної мотивації студентів та визначається усвідомленням важливості творчої складової професійної діяльності, розумінням необхідності творчого саморозвитку, намаганням удосконалювати свій творчий потенціал, що демонструє інтерес до різних дисциплін навчального плану. Когнітивно-потенціальний кластер проявляється як розвинений музично-естетичний тезаурус, варіативність творчої індивідуальності у різних видах навчальної діяльності, спрямованість творчого саморозвитку (одновекторний, багатовекторний). Креативно-емоційний кластер визначає ступінь виявлення таких професійно-творчих якостей майбутніх учителів музики, як самостійність, ініціативність, мобільність, здатність до ризику, імпровізація, фантазування, емоційно-експресивні уявлення тощо. За допомогою рефлексивно-діялісного кластера виявляється міра здатності до рефлексії у творчому процесі, вміння керувати своїм психічним станом, подолання внутрішніх та зовнішніх перешкод, цілеспрямованість і критичність під час виконання творчих завдань.

3. Розроблено організаційно-методичну модель, яка розкриває особливості формування творчої індивідуальності студентів у процесі фортепіанного навчання й містить цільовий, змістовий, діяльнісний і результативний блоки. Цільовий блок складається з мети (сформувати творчу індивідуальність майбутнього педагога-музиканта), завдань (розвиток компонентів творчої індивідуальності), наукових підходів (екзистенційний, гуманно-естетичний, дискурсивно-інтерпретаційний, креативний та поліхудожній), і принципів (забезпечення культурологічної та музикознавчої спрямованості освітнього процесу в класі фортепіано; наступності художньо-творчого розвитку студентів упродовж навчання; стимулювання власної художньо-творчої активності й самостійності; особистісної естетичної значущості й активності в процесі естетичного переживання) та обґрунтованих педагогічних умов (розробка й застосування у процесі фортепіанного навчання креативних технологій формування творчої індивідуальності студента; спонукання до креативної діяльності з орієнтацією на можливості творчого самовираження; забезпечення естетико-розвивального середовища в умовах музично-педагогічної освіти; упровадження різноманітних форм індивідуально-творчої роботи). Змістовий блок включає структурні компоненти (мотиваційний, когнітивний, перцептивний, інтерактивний), різноманітні форми (індивідуальні та групові заняття) і методи навчання (мотиваційні, пізнавальні, інтерактивні). Діяльнісний блок містить критерії (мотиваційно-вольовий, когнітивно-інформаційний, перцептивно-гностичний, інтерактивно-креативний) та показники виділених компонентів, а також етапи проведення дослідно-експериментальної роботи (організаційно-інформаційний, ціннісно-орієнтований, самостійно-творчий). Результативний блок включає групи кластерів (професійно-мотиваційний, когнітивно-потенціальний, креативно-емоційний, рефлексивно-діялісний) компетентностей, які розглядаються в дослідженні в якості кінцевого результату освітнього процесу. Доведено, що його домінантою стала творчо

сформована індивідуальність студентів, а також їх здатність до продуктивної професійної діяльності.

4. Здійснено педагогічну діагностику сучасного стану та рівнів формування творчої індивідуальності майбутніх учителів музики. Констатовано, що методику дослідно-експериментальної роботи з формування творчої індивідуальності студентів проведено в умовах природного перебігу освітнього процесу на мистецьких факультетах педагогічних закладів вищої освіти відповідно до сформованої мети й завдань дослідження у два послідовні етапи: констатувальний і формувальний.

Визначено рівні сформованості творчої індивідуальності майбутніх педагогів-музикантів та проведено констатувальний експеримент за такими напрямками, як з'ясування можливостей ефективного формування творчої індивідуальності студентів у процесі фортепіанного навчання; вивчення сформованості компонентів творчої індивідуальності студентів; обґрунтування критеріїв і показників сформованості творчої індивідуальності студентів мистецьких спеціальностей; діагностика рівнів сформованості творчої індивідуальності студентів за визначеними компонентами.

Ураховано сутність творчої індивідуальності студентів та етапи її формування; ступінь активності творчої діяльності студентів у процесі фортепіанного навчання; характер індивідуальних уподобань респондентів у галузі музичного мистецтва; дієвість прояву творчої індивідуальності студентів, адекватність самооцінки, ініціативність, активність у навчальній діяльності.

Встановлено, що стан творчої індивідуальності майбутніх учителів музики не дозволяє їм повною мірою вирішувати завдання, які стоять перед сучасними українськими й китайськими закладами освіти, і не відповідає їх потребам у високопрофесійних фахівцях.

5. Розроблено поетапну методику формування творчої індивідуальності майбутніх учителів музики, експериментально перевірено її ефективність. На основі розроблених у дослідженні критеріїв і показників сформованості творчої індивідуальності майбутніх учителів музики встановлено позитивну динаміку сформованості означених якостей у студентів експериментальної групи на всіх етапах навчання. Аргументовано, що динамічні характеристики мають такий вигляд: кількість студентів, творча індивідуальність яких відповідає визначеним критеріям і показникам високого рівня в ЕГ значно зросла (11,4 % – на початку експерименту проти 40,0 % – наприкінці), а кількість студентів із низьким рівнем помітно скоротилася (відповідно 53,1 % проти 29,1 %). Означене свідчить про доцільність упровадження в освітній процес закладів вищої освіти запропонованої методики формування творчої індивідуальності майбутніх учителів музики у процесі фортепіанного навчання.

Разом із тим, проведене дослідження не вичерпує повного розв'язання означеної проблеми. Подальшого наукового пошуку потребують питання забезпечення міжпредметних зв'язків, інтеграції фортепіанної та теоретико-методичної підготовки, що забезпечить підвищення рівнів творчої індивідуальності студентів педагогічних ЗВО.

**Опубліковані праці автора, що відображають основні результати
дисертаційного дослідження**

Статті у наукових фахових виданнях

1. Чжоу, Лянлян (2015). Проблема формування творчої індивідуальності студента в умовах музично-педагогічної освіти. *Проблеми підготовки сучасного вчителя*, 12 (1), 204–211.

2. Чжоу, Лянлян (2018). Розвиток творчої індивідуальності як філософська і психолого-педагогічна проблема. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 14: Теорія і методика мистецької освіти*, 24, 31–37.

3. Чжоу, Лянлян (2019). Сучасні напрямки формування творчої індивідуальності майбутнього педагога-музиканта і умовах фортепіанного навчання. *Наукові записки Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя. Психолого-педагогічні науки*, 1, 82–89.

4. Чжоу, Лянлян (2019). Організаційно-методична модель формування творчої індивідуальності майбутнього педагога-музиканта у процесі фортепіанної підготовки. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 14: Теорія і методика мистецької освіти*, 26, 131–138.

5. Чжоу, Лянлян (2019). Педагогічна діагностика сформованості творчої індивідуальності майбутнього педагога-музиканта. *Актуальні питання мистецької педагогіки*, 9, 66–72.

Стаття в іноземному науковому періодичному виданні

6. Zhou, Lianglian (2018). Pedagogical Principles of Forming a Creative Personality of the Future Music Teacher in the Conditions of Piano Learning. *Intellectual Archive*, 7 (3), 105–116.

Праці апробаційного характеру

7. Чжоу, Лянлян (2018). Індивідуальність педагога-музиканта як предмет наукового дослідження. *Актуальні проблеми музичної освіти та виховання*, 4, 226–229.

8. Чжоу, Лянлян (2017). Проблема творчої індивідуальності у психолого-педагогічній літературі. *Музична і хореографічна освіта в контексті культурного розвитку мистецтва*: матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції молодих вчених та студентів. Одеса, 85–87.

9. Чжоу, Лянлян. (2017). Генеза творчої індивідуальності вчителя в системі музично-педагогічної освіти. *Підготовка фахівців соціометричних професій в умовах сучасного соціокультурного простору*, 5, 247–250.

10. Чжоу, Лянлян (2016). Кластери компетентностей у формуванні творчої індивідуальності майбутнього вчителя музики. *Актуальні проблеми мистецької підготовки майбутнього вчителя (VI школа методичного досвіду)*: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю. Вінниця, 153–156.

11. Чжоу, Лянлян (2016). Особливості формування творчої індивідуальності майбутніх вчителів музики. *Педагогіка музичного мистецтва і хореографії у контексті інтернаціоналізації професійної освіти*: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції. Мелітополь, 159–163.

АНОТАЦІЇ

Чжоу Лянлян. Методика формування творчої індивідуальності майбутнього вчителя музики в процесі фортепіанного навчання. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.02 – теорія та методика музичного навчання. – Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова. – Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка. – Суми, 2021.

Дисертація присвячена актуальній проблемі педагогіки мистецтва – формуванню творчої індивідуальності майбутніх учителів музики в процесі фортепіанного навчання. У роботі визначено сутність ключового поняття «творча індивідуальність учителя музики» та обґрунтовано перспективність формування означеного феномена в умовах фортепіанного навчання у ЗВО. Розроблено компонентну структуру творчої індивідуальності майбутніх учителів музики. Обґрунтовано організаційно-методичну модель формування творчої індивідуальності майбутнього вчителя музики в процесі фортепіанного навчання у ЗВО. Здійснено педагогічну діагностику сучасного стану та рівнів сформованості творчої індивідуальності майбутнього вчителя музики у ЗВО. Розроблено поетапну методику формування творчої індивідуальності майбутніх учителів музики, експериментально перевірено її ефективність.

Ключові слова: творча індивідуальність, майбутні учителі музики, фортепіанне навчання, музична освіта, методика формування творчої індивідуальності, педагогічні умови формування творчої індивідуальності.

Чжоу Лянлян. Методика формирования творческой индивидуальности будущего учителя музыки в процессе фортепианного обучения. – На правах рукописи.

Диссертация на соискание научной степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.02 – теория и методика музыкального обучения. – Национальный педагогический университет имени М. П. Драгоманова. – Сумской государственной педагогический университет имени А. С. Макаренко – Сумы, 2021.

Диссертация посвящена актуальной проблеме педагогики искусства – формированию творческой индивидуальности будущих учителей музыки в процессе фортепианного обучения. В работе определена сущность ключевого понятия «творческая индивидуальность учителя музыки» и обоснованна перспективность формирования указанного феномена в условиях фортепианного обучения в УВО. Разработана компонентная структура творческой индивидуальности будущих учителей музыки. Обоснована организационно-методическая модель формирования творческой индивидуальности будущего учителя музыки в процессе фортепианного обучения в УВО. Осуществлена педагогическая диагностика современного состояния и уровней сформированности творческой индивидуальности будущего учителя музыки в УВО. Разработана поэтапная методика формирования творческой индивидуальности будущих учителей музыки, экспериментально проверена ее эффективность.

Ключевые слова: творческая индивидуальность, будущие учителя музыки, фортепианное обучение, музыкальное образование, методика формирования творческой индивидуальности, педагогические условия формирования творческой индивидуальности.

Zhou Lianglian. Methodology for the formation of a future music teacher's creative individuality in the process of piano learning. – On the rights of the manuscript.

The Thesis for Candidate of Pedagogical Sciences degree in specialty 13.00.02 – Theory and Methods of Musical Education. – National Pedagogical Dragomanov University. – Sumy State Pedagogical University named after A. S. Makarenko. – Sumy, 2021.

The thesis is devoted to the topical issue of art pedagogy – formation of a future music teacher's creative individuality in the process of piano learning. The work defines the content and essence of the key concept of “a music teacher's creative individuality” and determines prospects of the specified phenomenon formation in the conditions of piano training in the higher education institutions. It is proved that the phenomenon of “creative individuality of a music teacher” includes such characteristics as creative orientation (need for creative expression, setting on individual and socially significant results); creative abilities (ability to a certain type of artistic activity, availability of relevant intellectual and practical knowledge, skills); individual psychological originality (volitional qualities, ability to self-actualization, self-awareness as the creator of material and spiritual values, emotional characteristics). The structure of creative qualities of a future music teacher (motivational, cognitive, perceptive and interactive components) is revealed. The possibility of forming students' creative individuality in the process of piano learning on the principles of existential, humane-aesthetic, culturological and creative approaches is revealed. Four groups of criteria (motivational-volitional, cognitive-informational, perceptual-gnostic, interactive-creative) are determined. The indicators and levels (high, medium, low) of students' creative individuality formation are characterized. The pedagogical diagnostics of the current state and levels of formation of creative individuality of the future music teachers is carried out. A step-by-step methodology of forming future music teachers' creative individuality has been developed, and its effectiveness has been experimentally tested. On the basis of the specified criteria and indicators the positive dynamics of formation of the outlined qualities in students of the experimental group at all stages of training is established. It is argued that dynamic characteristics are as follows: number of students whose creative individuality meets certain criteria and indicators of high level in the EG has significantly increased and number of students with low level has significantly decreased. This indicates feasibility of introducing the proposed methodology into the educational process of higher education institutions.

Key words: creative individuality, future music teachers, piano learning, music education, methods of creative individuality formation, pedagogical conditions of creative individuality formation.

Підписано до друку 25.08.2021 р. Формат 60X90/16. Гарн. News Times.
Друк ризогр. Папір офсет. Умовн. друк. арк. 0,9.
Тираж 100 прим.

Надруковано в редакційно-видавничому відділі
СумДПУ імені А. С. Макаренка

40002, м. Суми, вул. Роменська, 87.